

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Факультет музичної та хореографічної освіти
Кафедра музичного мистецтва і хореографії

СТЕПАНОВА Л. В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з дисципліни

**«Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в
зкладах загальної середньої освіти»**

*до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
за другим (магістерським) рівнем
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)*

Одеса –2023

УДК: 378.016:78(075,4)

C79

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 15 травня 2023 року)

Рецензенти:

Кьон Наталія Георгіївна, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії музики і вокалу Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Шатайло Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри методики викладання і змісту освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Степанова Л.В.

Методичні рекомендації з дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти» до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) Одеса : Університет Ушинського». 2023. 48 с.

Методичні рекомендації з дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти» до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) містять зміст дисципліни, теми, форми та плани проведення практичних занять, зміст та специфіку самостійної роботи з опанування освітнього матеріалу дисципліни, специфіку індивідуального науково-дослідного завдання та методичні рекомендації щодо його виконання, вимоги та критерії оцінювання різних видів робіт, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	5
1. 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти».....	9
1.1 Структура навчальної дисципліни.....	10
1.2 Зміст навчальної дисципліни.....	11
1.3 Теми та форми проведення практичних занять з дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти».....	14
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти».....	17
2.1 Розподіл годин самостійної роботи.....	19
2.2 Види самостійної роботи студентів.....	20
2.3 Зміст самостійної роботи студентів з опанування дисципліною.....	28
3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ.....	40
4. Критерії оцінювання за різними видами роботи.....	42
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	45

Перелік умовних скорочень

ЗВО – заклади вищої освіти

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти

ІКМ – інтегрований курс «Мистецтво»

ОПП – освітньо-професійна програма

ПРН – предметні результати навчання

ЗК – загальні компетентності здобувача освіти

СК – спеціальні компетентності здобувача освіти

ОК – обов'язковий компонент освітньо-професійної програми

Пояснювальна записка

Дисципліна «Теорія та методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти» (ІКМ) є обов'язковим компонентом ОПП Середня освіта (Музичне мистецтво). Метою даного ОК є загальнокультурна, теоретична та фахова підготовка компетентного викладача. Завдання дисципліни полягають у наданні студентам уявлень про місце, роль та функції мистецтва в цілісній культурі суспільства та окремої особистості та, зокрема, про роль мистецтва у формуванні художньої ментальності учнів, про основні етнічно-культурні, соціально-історичні, ідейно-політичні чинники розвитку мистецтва. У ході вивчення дисципліни в студенти набувають можливості поглиблювати власні знання в галузі мистецтва, розширювати кругозір та ерудицію, розвивати вміння підбору, опрацювання і викладання фактологічного та ілюстративного матеріалу, що є відповідними темі й меті уроку ІКМ; удосконалювати техніку та культуру педагогічної інтерпретації творів різних видів мистецтва.

Мета навчальної дисципліни: ознайомлення з педагогічними принципами, підходами впровадження інтегрованих уроків в освітній процес ЗЗСО; забезпечити надбання студентами розуміння закономірностей педагогічного процесу та методикою викладання ІКМ; формування навичок організації учбового матеріалу, методологічно оправданого використання методів та методичних прийомів під час проведення уроків ІКМ, здатності до адекватного розуміння творів мистецтва в контексті педагогічної інтерпретації, удосконалення умінь аналізувати та тлумачити смисли мистецьких творів на методологічному рівні.

Очікувані результати.

ПРН 3. Демонструвати обізнаність щодо методології педагогіки мистецтва і використання методів теоретичного та емпіричного дослідження в музично-освітній діяльності.

ПРН 4. Демонструвати спроможність працювати з теоретичними й науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в мистецько-освітній діяльності.

ПРН 5. Створювати і втілювати власні художньо-педагогічні, вербально-виконавські інтерпретаційні концепції мистецьких творів на основі міждисциплінарної інтеграції.

ПРН 10. Володіти методами й методиками діагностування навчальних мистецько-творчих досягнень здобувачів.

ПРН 12. Демонструвати діагностичні та прогностичні уміння щодо самокорекції та самопроектування професійного розвитку у сфері музично-педагогічної діяльності з метою проектування індивідуальної траєкторії фахового розвитку

Очікувані результати навчання дисципліни:

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти мають **знати:**

- сучасні тенденції та художньо-педагогічні концепції в галузі загальної мистецької освіти;
- провідні теорії, праці, методичні розробки в галузі мистецької освіти, мистецької педагогіки та психології;
- закономірності, принципи і методи викладання ІКМ;
- специфіку роботи з учнями різних вікових категорій;
- особливості творчої діяльності та її вплив на процес виховання особистості та суспільного світогляду;
- особливості дитячого сприйняття та можливості сучасних засобів та прийомів роботи із здобувачами загальної середньої освіти;
- методи виховання в учнів критично-ціннісного ставлення до мистецтва;
- методики діагностування навчальних мистецько-творчих досягнень здобувачів.

ВМІТИ:

- використовувати методи теоретичного та емпіричного дослідження в мистецько-освітній діяльності;
- працювати з теоретичними й науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати їх в мистецько-освітній діяльності;
- створювати і втілювати власні художньо-педагогічні, вербально-виконавські інтерпретаційні концепції мистецьких творів на основі міждисциплінарної інтеграції;
- застосовувати методи й методики діагностування навчальних мистецько-творчих досягнень здобувачів;
- корегувати власний професійний розвиток у сфері мистецько-педагогічної діяльності, проектувати індивідуальну траєкторію фахового саморозвитку;
- застосовувати набуті знання при вирішенні освітньо-виховних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів;
- орієнтуватися в потоці нової методичної інформації, фахової літератури та критики;
- узагальнювати передовий педагогічний, організаційний та виховний досвід освітян мистецької галузі;
- визначати рід та різновид (в морфологічній системі мистецтва), до яких відноситься той чи інший артефакт;
- визначати та трактувати основні засоби художньої виразності, які використовуються в даному творі мистецтва;
- висловити свої уявлення про семантику окремих елементів та форми мистецького твору в педагогічному аспекті, обґрунтувати ці уявлення знаннями про культуру, до якої належить твір крізь призму основних положень мистецької педагогіки;

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 9. Здатність застосовувати набуті знання в новій ситуації на засадах критичного мислення.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні компетентності:

СК 3. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати та інтерпретувати науково-музикознавчу, художньо-методичну інформацію та застосовувати її для науково-теоретичної, мистецько-педагогічної та виконавської інтерпретації творів.

СК 6. Здатність емоційно взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати власні художньо-педагогічні та виконавські інтерпретаційні концепції.

СК 10. Здатність розробляти критерії та обирати адекватні інструменти оцінювання якості освітньої та музично-виконавської діяльності здобувачів з метою проектування індивідуальної траєкторії фахового розвитку.

СК 12. Здатність вирішувати складні професійні задачі щодо продукування та реалізації інноваційних методико-педагогічних ідей в процесі викладання дисциплін музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» .

СК 13. Здатність здійснювати планування та організацію різних форм позанавчальної виховної та художньо-творчої діяльності здобувачів та функції класного керівника.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»

в закладах загальної середньої освіти»

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Статус дисципліни: Обов'язкова
	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Музичне мистецтво)	Рік підготовки :
		1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: розробка проекту авторського уроку ІКМ (тема за вибором)	Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	Семестр
		1-й
Загальна кількість годин - 90		Лекції
		10 год.
		Практичні
		20 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Самостійна робота
		50 год.
		Індивідуальні завдання:
		10 год.
		Вид контролю: екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3 % / 66,7 %

1.1 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	л.	пр.	с.р.	інд
1	2	3	4	5	6
Тема 1 Теоретичні основи мистецької освіти та психолого-педагогічні засади художнього виховання учнів.	12	1	4	7	-
Тема 2. Співвідношення художнього мислення і мови мистецтва.	11	1	2	8	-
Тема 3. Інтегрований курс «Мистецтво», як навчальний предмет у системі загальної середньої освіти.	13	2	4	7	-
Тема 4. Організаційно-методичні засади викладання ІКМ.	14	2	4	8	-
Тема 5. Педагогічні технології викладання ІКМ.	12	2	2	8	-
Тема 6. Специфіка оцінювання рівня та якості знань учнів на роках ІКС.	9	1	2	6	-
Тема 7. Інклюзивне навчання на уроках ІКМ.	9	1	2	6	-
ІНДЗ	10	-	-	-	10
УСЬОГО	90	10	20	50	10

1.2 Зміст навчальної дисципліни

«Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти»

Тема 1. Теоретичні основи мистецької освіти та психолого-педагогічні засади художнього виховання учнів. Роль мистецтва у світогляді від Античності до епохи. Просвітництва. Мистецька педагогіка Нового часу. Традиції української культурологічної школи та розвиток вітчизняної мистецької освіти. Провідні напрямки сучасної мистецької освіти. Психолого-педагогічні умови розвитку художнього мислення школярів. Мистецька освіта в закладах загальної середньої освіти. Потенціал мистецької освіти в художньо-естетичному розвитку учнів, формування світоглядних орієнтацій та компетентності у сфері мистецтва, виховання потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні. Сутність поняття «світогляд». Відображення особистісного світогляду майстрів мистецтва та світоглядних концепцій епохи в творах мистецтва. Здатність мистецтва відображати не лише реальність, а й виявляти за конкретними явищами дійсності глибинні таємниці Всесвіту, його розмаїття. Діалогова природа художнього спілкування. Сприйняття і розуміння мистецтва. Діалектика художнього сприйняття. Засоби відображення буття через мистецтво.

Тема 2. Співвідношення художнього мислення і мови мистецтва. Світ мистецтва: система видів та засобів художнього засвоєння світу. Класифікація видів мистецтва. Специфіка художнього мислення. Форма та зміст художнього твору. Семіотика, семантика та прагматика художнього твору. Рівні організації форми художнього твору: матеріал мистецтва, мовлення та мова мистецтва, риторика і композиційна організація. Ідейний зміст і тематика твору. Художня мова, семантичні особливості і жанрова структура архітектури, візуального мистецтва (скульптури, живопису, графіки тощо), аудіального мистецтва (художньої словесності, музики, пластики), синтетичних видів мистецтва (театру, кінематографу).

Тема 3. Інтегрований курс «Мистецтво», як навчальний предмет у системі загальної середньої освіти. Сутність інтеграції в мистецькій освіті. Філософські засади інтеграції. Мистецько-культурологічні засади інтеграції. Психологічні засади інтеграції. Дидактичні засади інтеграції. Художньо-педагогічні засади інтеграції. Предметні складові та специфіка предмету ІКМ, як інваріативної складової в системі загальної середньої освіти. Мета, зміст і структура ІКМ у відповідності до Держстандарту початкової середньої освіти та Держстандарту базової середньої освіти. Принципи побудови навчальних програм з ІКМ. Принципи викладання ІКМ, їх значення у вивченні предмету. Базові знання з предмету ІКМ: принцип єдності форми і змісту художнього твору, жанрова природа та стильова цілісність художніх текстів, специфіка художньої мови конкретних видів мистецтва, семантичний аналіз художніх текстів.

Тема 4. Організаційно-методичні засади викладання ІКМ. Види та типи занять з ІКМ, їх структура та основні етапи підготовки. Комплексне використання різних видів мистецтва в курсі ІКМ. Проектування та моделювання уроків ІКМ. Основні етапи підготовки до уроків з інтегрованого курсу «Мистецтво». Алгоритм опрацювання фактологічного та ілюстративного художнього матеріалів до уроків ІКМ. Методологія розробки опорного конспекту уроку ІКМ. Творчі завдання як основа освітньої діяльності учнів та посилення творчої активності учнів на уроках ІКМ. Форми позакласної художньо-естетичної роботи. Роль мистецтва у виховному процесі. Герменевтична інтерпретація контекстуальних смислів стародавніх та сучасних артефактів у педагогічному аспекті. Педагогічна інтерпретація художніх творів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».

Тема 5. Педагогічні технології викладання ІКМ. Педагогічні технології як сукупність засобів, методів організації й управління освітнім процесом; характеристика педагогічних технологій: науковість, оптимізація освітнього процесу, інтеграція мистецьких знань, розвиток творчої активності. Інноваційні засоби, форми і методи роботи з учнями різного віку. Методика роботи з учнями початкової школи. Методика роботи з учнями базової школи. Аналіз держпрограм

з ІКМ у ЗЗСО. Класифікація методів педагогічної діяльності. Метод як спосіб практичного і теоретичного освоєння дійсності; спосіб досягнення мети, розв'язання конкретного завдання, система правил і прийомів підходу до вивчення явищ і закономірностей природи, суспільства і мислення. Методи навчання як система послідовних взаємозалежних дій викладача й учнів, що забезпечують засвоєння змісту навчальної інформації. Вибір методів і засобів педагогічної діяльності.

Тема 6. Специфіка оцінювання рівня та якості знань учнів на уроках ІКС. Форми і види контролю на уроках ІКМ. Методи оцінювання знань на уроках ІКМ. Критерії оцінювання рівня та якості знань учнів. Творчі та тестові завдання на уроках ІКМ. Діагностування та коригування знань, умінь і навичок учнів, передбачених програмою ІКМ. Облік результативності освітнього процесу.

Тема 7. Інклюзивне навчання на уроках ІКМ. Типологічні характеристики учнів, що належать до категорії осіб з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні аспекти роботи з учнями в умовах інклюзивного навчання. Різновиди інклюзивної роботи на уроках ІКМ. Специфіка методів інклюзивного навчання на уроках ІКМ.

1.3 ТЕМИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Семінар.</i> Теоретичні основи загальної мистецької освіти.	2
2	<i>Вирішення практичних завдань.</i> Психолого-педагогічні умови художнього виховання учнів.	2
3	<i>Семінар.</i> Світ мистецтва: система видів та засобів художнього засвоєння світу.	2
4	<i>Круглий стіл.</i> Сутність інтеграції в мистецькій освіті.	2
5	<i>Семінар.</i> Мета, зміст і структура ІКМ	2
6	<i>Семінар.</i> Класифікація видів уроків з ІКМ, особливості їхньої побудови та основні етапи підготовки.	2
7	<i>Вирішення практичних завдань.</i> Особливості конструювання уроків ІКМ.	2
8	<i>Вебінар</i> Традиційні та інноваційні педагогічні технології.	2
9	<i>Вирішення практичних завдань.</i> Специфіка та етика контролю та оцінки якості знань учнів на роках ІКМ	2
7	<i>Дискусія.</i> Можливості інклюзивного навчання на уроках ІКМ.	2
Разом		20

Форми практичних занять

Вебінар - форма дистанційного інтерактивного навчання, онлайн-зустріч у режимі реального часу, яка організована за допомогою технології веб-трансляції. Вебінари – це інтерактивне навчальне заняття, в ході якого слухачі виступають з доповідями, презентаціями, ставлять запитання, беруть участь в обговоренні, дискутують тощо.

Вирішення практичних завдань – форма навчально-практичного заняття, спрямована на обмін ідеями, думками з будь-якої конкретної проблеми. Форма заняття допомагає здобувачам освіти придбати більш досконалі знання та досвід вирішення різноаспектних практичних завдань. Мета заняття - моделювання типових практичних завдань проникнути в суть проблемних освітніх ситуацій, оволодіти методами аналізу мистецько-педагогічних питань і виробити алгоритм їх вирішення.

Дискусія – форма навчально-практичного заняття спрямована на активізувати розумову діяльність здобувачі освіти. У ході дискусії вони мають можливість проявити здатність до виявлення різних (інколи, протилежних) аспектів проблеми, уміння аргументувати власну точку зору, апелювати до певної області знань; розвивають уміння слухати опонентів, знаходити компромісні рішення проблеми, які задовільнили б усі сторони навчально-практичної комунікації.

«Круглий стіл» – інноваційна форма навчально-практичного заняття, що спрямована на формування загальних та спеціальних компетентностей студентів, закріпленню, вдосконаленню та поглибленню фаховоспрямованих знань і умінь, набуття досвіду колективного творчого обговорення найбільш складних освітніх питань. Мета цієї форми заняття полягає в пошуку найраціональніших шляхів розв'язання проблем. Специфіка таких занять полягає в особливій вільній атмосфері спілкування між всіма учасниками «Круглого столу», яка посилюється за рахунок розміщення останніх по колу. Такий формат робить всіх учасників рівнозначними й, тим самим, забезпечує рівноправність спілкування і взаємодії. Це дає можливість учасникам висвітлювати альтернативні погляди, ділитися власним досвідом роботи тощо.

Семінар – форма навчально-практичного заняття, яка потребує самостійного вивчення студентами окремих аспектів тем лекційного курсу, аналітичного розбору та оформлення освітнього матеріалу у вигляді усного та письмового повідомлення (реферат, доповідь, анотація, тези, повідомлення, презентація тощо)

Основні дидактичні цілі проведення семінару:

- забезпечення педагогічних умов для поглиблення знань і закріплення інформації, наданої викладачем під час лекції, а також самостійно здобутої студентом інформації в ході ознайомлення з науковою та навчально-довідковою літературою;

- стимулювання студентів до науково-дослідної роботи через самостійне ознайомлення з певними аспектами теми, що вивчається;
- формування умінь підбирати та аналізувати інформацію, дотичною до теми, що вивчається (факти, явища, альтернативні погляди та різні трактування проблеми тощо), узагальнювати та робити самостійні висновки;
- формування умінь презентувати результати науково-дослідної роботи (презентація, доповідь, повідомлення тощо) і навичок виступу перед аудиторією;
- формувати здатність до здійснення різних видів педагогічної діяльності викладача.

Семінари розвивають творчу самостійність студентів, зміцнюють їх інтерес до науки і наукових досліджень. Під час підготовки та прийняття участі в семінарі студенти оволодівають:

- навичками роботи з науковою та довідковою літературою,
- мистецтвознавчою та педагогічною термінологією;
- навичками оформлення результатів теоретично-дослідницьких аналізу робіт;
- уміннями усного та письмового викладу матеріалу

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтва» у ЗЗСО» визначається робочою навчальною програмою вивчення дисципліни.

Метою самостійної роботи студентів є:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності;
- формування потреби безперервного самостійного поповнення знань, формування фахових умінь, навичок тощо;
- здобуття глибокої системи знань;
- набуття науково-дослідницького досвіду;

Завдання самостійної роботи студентів:

- удосконалити навички самостійного опрацювання науково-довідкової та методичної літератури;
- розвинути здатність творчо сприймати навчальний матеріал і його осмислювати;
- набути навички систематичної самостійної роботи в здобутті та узагальненні знань, вмінь, досвіду освітньої діяльності.

На самостійну роботу можуть виноситись:

- підготовка до практичних занять;
- частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом;
- виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватись у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

Залежно від теми дисципліни студентам надаються різні види завдань самостійної роботи:

- робота з науково-методичною та довідковою літературою, переробка інформації отриманої на лекціях; робота з відповідними підручниками та конспектом лекцій з дисципліни;

- самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою власного конспекту;
- узагальнення навчального матеріалу з певних тем лекцій у вигляді анотацій, есе, повідомлень тощо;
- робота з ілюстративним матеріалом, аналіз та інтерпретація творів мистецтва;
- навчальна науково-пошукова робота з написання, рефератів, доповідей, аналітичних оглядів тощо;
- виконання творчих завдань, презентацій, проєктів тощо та підготовка до їх захисту;
- підготовка до тестів та письмових відповідей на проблемні питання;

Успішне виконання завдання самостійної роботи можливе за умов наявності в студента прагнення до набуття та удосконалення навичок підбору та опрацювання навчально-дидактичного матеріалу, умінь оформлювати результати самостійної роботи з текстами, їх аналізу та узагальнення у вигляді планів, конспектів, рефератів, доповідей тощо; проводити аналіз освітнього матеріалу з оформленням у вигляді таблиць, схем, ментальних мап тощо. Наявність словника термінів мистецької та педагогічної галузей визначає ступінь розширення мистецько-педагогічного тезаурусу студента

2.1 Розподіл годин самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Потенціал мистецької освіти в художньо-естетичному розвитку учнів, формування світоглядних орієнтацій та компетентності у сфері мистецтва.	7	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань
2	Художня мова, семантичні особливості і жанрова структура архітектури, візуального мистецтва (скульптури, живопису, графіки тощо), аудіального мистецтва (художньої словесності, музики, пластики), синтетичних видів мистецтва (театру, кінематографу). виражальні засоби.	8	
3	Базові знання з предмету ІКМ: принцип єдності форми і змісту художнього твору, жанрова природа та стильова цілісність художніх текстів, специфіка художньої мови конкретних видів мистецтва, семантичний аналіз художніх текстів як.	7	
4	Художньо-педагогічна інтерпретація творів мистецтва як засіб управління художньо-естетичним розвитком школярів.	8	
5	Інноваційні засоби, форми і методи роботи з учнями різного віку.	8	
6	Діагностування та коригування знань, умінь і навичок учнів, передбачених програмою ІКМ.	6	
7	Різновиди інклюзивної роботи на уроках ІКМ з використанням методів інклюзивного навчання на уроках ІКМ.	6	
Разом		50	

2.2 Види самостійної роботи студентів

1. Робота з науково-методичною літературою.

Одна з поширених, методично важливих форм самостійної роботи – є опрацювання науково-методичної літератури. При цій формі роботи найважливішою проблемою стає питання вибору на різних рівнях: вибору змістовної літератури, вибір головних положень та їх коротке конспективне формулювання, яке не втрачає головної думки авторського твору.

Опанування дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» потребує ґрунтовного та детального ознайомлення з відповідною літературою, що складає теоретичну основу курсу. До такої літератури належать підручники, учбові посібники, конспекти лекцій тощо. Зокрема доцільним є ознайомлення з науковою літературою, де розглядаються загальні й окремі питання та проблеми мистецької педагогіки.

Доцільним також є опрацювання джерел, які не мають теоретичного аспекту, але являють собою взірці високого аналітично-інтерпретаційного майстерства, що містять і детальний аналіз, і більш короткі характеристики музичних творів, і взірці вербально-художньої інтерпретації.

Відповідна література потребує досконалого вивчення, а не просто ознайомлення. Цю літературу слід конспектувати, робити виписки, тощо. Адже вона має не тільки знанєву цінність, а й методологічну. Саме тому після читання книжки чи статті, слід:

- проаналізувати план джерела;
- знайти логіку розгортання авторської думки;
- оцінити значення теоретичних проблем висвітлених автором;
- оцінити повноту й обґрунтованість аргументації.

В працях, що присвячені аналізу конкретного художнього твору і містять художньо-вербальну інтерпретацію смислів цього твору, слід звернути увагу на літературний стиль автора, на відбір епітетів, що характеризують той чи інший твір, його тему, фрагмент, деталь.

Головною умовою поглибленого осягнення змісту наукової праці, що містить герменевтичний аналіз та інтерпретацію смислів твору, є детальне знайомство з самим твором, що описується автором.

2. Створення опорного конспекту.

Під час опрацювання обраної теми варто оформлювати інформацію з різних джерел в вигляді опорного конспекту.

Опорний конспект це – досить повне викладення змісту праці з дотриманням основних елементів композиції.

Вивчаючи, відповідну літературу – підручники, навчальні посібники, наукові джерела та статті доцільно не тільки вивчати кожен з них окремо, а й зіставляти їх, порівнювати розділи з різних підручників та посібників, присвячених одному питанню, виписувати представлені формулювання й визначення з різних джерел.

Під час опрацювання джерел необхідно привчати себе до визнаної системи.

- Фіксування бібліографічних даних (на початку кожного конспекту): автор; назва; рік видавництва, назва збірника, номер та рік друку журналу чи газети, якщо це стаття.
- Ознайомлення з темою та загальним змістом книги, статті чи розділом підручника, що конспектуються.
- Читання тексту з визначенням основних положень, що висуваються автором.
- Формулювання тезисів.
- Наведення прикладів, що використовуються автором (за необхідністю).

Також, майбутньому викладачеві доцільно мати бібліографічну картотеку теоретичних праць. Бібліографічна картотека - це певна кількість бібліографічних карток розташованих в алфавітному порядку. На кожне наукове джерело оформлюється окрема бібліографічна картка, на якій фіксуються бібліографічні дані (автор; назва; рік видавництва, назва

збірника, номер та рік друку журналу чи газети, якщо це стаття), а також стислий анотований виклад основних питань, що розглядаються в ньому.

3. Створення презентацій

Мультимедійна презентація – інструмент, що дозволяє передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність. Відповідно до призначення презентації можна виокремити:

– Презентації для підтримки виступу на певному заході, науковій конференції, науково-практичному семінарі. Такі презентації мають бути корпоративними, містити візуалізовані матеріали та мінімум тексту (текстова інформація озвучується доповідачем).

– Навчальні презентації для проведення заняття. Такі презентації мають мати сценарій і структуру відповідно до запланованого заняття для повної реалізації освітніх цілей. Бути інтерактивними, передбачати зворотній зв'язок з аудиторією, мультимедійними.

Педагогічна презентація – це демонстрація навчальної інформації з метою досягнення педагогічного (навчального) ефекту за допомогою засобів візуалізаціяції (телебачення, мультимедіа, тощо).

Навчально-педагогічні презентації можна розділити на такі категорії:

Конспект уроку. Обов'язкова наявність основних візуальних складових традиційного уроку: тема, мета, план, ключові поняття, закріплення, домашнє завдання і т.д. Ілюстративний ряд грає, в даному випадку, явно допоміжну і незначну роль. Досить часто подібні уроки в змістовній (а іноді, і в ілюстративній частині) орієнтовані на базовий підручник. Дана форма презентації, як правило, частіше називають традиційними мультимедійним супроводом уроку.

Слайд-шоу. Повна відсутність тексту і акцент на яскраві, великі зображення або колажі (Може демонструватися на початку, в кінці, або всередині уроку, ставлячи за мету створення певного емоційного настрою. Як правило, супроводжується музичним супроводом). Демонстрація слайдшоу впродовж всього уроку є малоефективною.

«Тільки текст». Варіант, протилежний по своїй суті тому, що пропонувалося в попередньому пункті. Дидактичний ефект досягається за рахунок зміни типів шрифтів, що використовують, розміру шрифту і колірної гами. Також активно використовуються різні варіанти підкреслень **Анімовані схеми.** У цьому варіанті презентації особливий акцент зроблено на різних графіках і схемах. Образотворчий ряд – мінімальний. Основна сфера застосування – заняття повторювально-узагальнюючого характеру.

«Опорні сигнали». Фактично даний підхід – є розвитком ідей В.Шаталова. Природно, що в даному випадку передбачається робота в офісних програмах і, можливо в графічних редакторах (малювання). **Аналіз картини.** Презентація, змістом якої є одна картина, плакат, зображення (наприклад, обговорення картини відомого художника). На уроці вчитель виділяє та обговорює з учнями фрагменти цього зображення, акцентуючи увагу на деталі, організовує роботу навколо змісту і характеристики цього зображення, історії створення.

Презентація уроку складається із набору слайдів навчального характеру, які можуть бути зведені у три групи:

титульний слайд;

слайди з інформацією;

завершальний слайд;

Розробка слайду презентації здійснюється у наступній послідовності:

вибір фону слайду;

вставка заголовку слайду;

вставка тексту;

вставка ілюстрацій;

вставка формул;

вставка кнопок керування;

анімація об'єктів слайду;

звуковий супровід анімації.

4. Підбір і аналіз ілюстративного матеріалу.

Ілюстративний матеріал – як важлива складова на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво», має такі функції: просвітницьку, інформаційну, пізнавальну, наочності, художню та виховну.

Ілюстративний матеріал є носієм знань, який, з одного боку, має самостійне інформативне навантаження, з іншого боку, сприяє розкриттю основного матеріалу, доповнює й конкретизує його, тим самим підвищувати ефективність якості засвоєння матеріалу, що вивчається.

Одним із головних критеріїв при пошуку та виборі ілюстрацій, на етапі навчання, є його показовість та стилістична «прозорість». Ілюстративний матеріал в цьому випадку повинен слугувати наочним підтвердженням теоретичним вибіркам та на заперечувати їм. Користуватися слід як друкованими виданнями, так і електронними інформаційними ресурсами.

Визначальним напрямком при аналізуванні ілюстративного матеріалу може слугувати рух від одиничного до загального – від зображеного сюжету, до способів його зображення, до ідеї, в ньому відображеного і способу відтворення абстрактної ідеї конкретно-чуттєвих формах. Подальшим полем аналізу може слугувати творчість майстра, стиль, до якого він належав, та стиль епохи взагалі.

5. Робота над інтерпретацією смислів мистецького твору. Інтерпретація смислів твору мистецтва - це своєрідний «перехід» від першого сенсорного сприйняття твору до мисленого освоєння виразно-сміслових значень художньої форми. Прагнення студента як найточніше «прочитати» текст твору характеризують сформованість інтерпретаційних навиків. З'ясування смислу художнього твору здійснюється шляхом декодування семантичного значення художньої мови (колориту твору, його композиції, масштабу, жанру, стилю тощо) з використанням знань про соціально-культурні особливості розвитку духовних цінностей епохи. При цьому повинно відбуватися зіставлення образу сприйняття з історико-культурним контекстом творчості автора та сучасними поглядами на мистецтво.

6. Написання план-конспекту уроку.

Студент самостійно вибирає тему уроку та вік учнів. Обмірковує композицію уроку. Окреслює головну (мистецтвознавчу, художню, культурологічну, світоглядну, тощо) проблему пов'язану з темою уроку. Виявляє основний зміст та властивості відібраного ілюстративного матеріалу (новизна поглядів автора, новаторство творчих методів, загальновідомість твору, тощо). Сенси відібраних художніх творів інтерпретує в педагогічному ракурсі. Виражає особистісну оцінку твору.

7. Підготовка до дискусії чи диспуту на задану тему.

Даний вид діяльності повинен мати наступні етапи:

- Ознайомлення з дискусійною проблемою.
- Підбір літератури, дотичної до теми дискусії.
- Виявлення альтернативних поглядів на проблему;
- Пошук доказів для аргументованого висловлювання власних думок з приводу мистецтва;

8. Створення анотації. Анотація - стисле викладення змісту (10-15 строк).

Студент повинен в ній визначити:

- відомості про автора;
- область знання, до якої належить інформація;
- місце твору в ряду однотипних;
- характеристика теми твору;
- характеристика мети автора твору;
- опис структури твору;
- зазначення мовних особливостей твору;
- зазначення адресату (на який шкільний вік слід розраховувати)

9. Написання есе. Есе – це невеликий твір у прозі, нарис наукової проблеми у ненауковому стилі. Для студентів есе – це самостійна творча письмова робота, ознакою якої є особистісний характер сприймання проблеми та її осмислення, невеликий обсяг, вільна композиція. В есе трикомпонентна структура – вступ, основна та заключна частина.

Вимоги до формального есе

Обсяг – 1 – 2 сторінки тексту (120-200 слів).

Есе повинно сприйматися як цілісний твір, ідея якого зрозуміла й чітка. Кожен абзац есе розкриває одну думку.

Необхідно писати стисло і ясно. Есе не повинно містити нічого зайвого, має нести лише інформацію, необхідну для розкриття ідеї есе, власної позиції автора.

Есе має відрізнятися чіткою композиційною побудовою, бути логічним за структурою. В есе, як і в будь-якому творі, повинна простежуватися внутрішня логіка, що визначається, з одного боку, авторським підходом до обговорюваного питання, а з іншого – самим питанням. Необхідно уникати різких стрибків від однієї ідеї до іншої, думка має розкриватися послідовно. Есе повинно засвідчити, що його автор знає й осмислено застосовує теоретичні поняття, терміни, узагальнення, ідеї.

Есе має містити переконливе аргументування порушеної проблеми.

10. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) – форма організації освітнього процесу в ЗВО, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. ІНДЗ є інноваційною технологією формування здатності майбутніх фахівців у галузі мистецької педагогіки до самостійного дослідження та критичного аналізу явищ мистецтва. Це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних і практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

ІНДЗ з дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти» є необхідним інноваційним компонентом науково-методичної підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецько-педагогічної освіти. Впровадження в освітній процес ІНДЗ з комплексом методичного забезпечення (інноваційних

технологій і методів) є сприятливою умовою для надбання здобувачами вищої власного досвіду художньо-педагогічного дослідження творів різних видів мистецтва та викладення власної художньо-педагогічної інтерпретації результатів останнього. Цей вид завдань спрямований на поглиблення знань та навичок майбутніх фахівців в галузі мистецтва; забезпечує відпрацьовування навичок підбору, компонування й викладання фактологічного та ілюстративного матеріалу, відповідних до теми та мети заняття з ІКМ; удосконалення техніки та культури педагогічної інтерпретації художніх творів.

Оцінювання результатів ІНДЗ дозволяє виявити рівень готовності здобувачів вищої освіти в галузі мистецької педагогіки до фахової діяльності, зокрема, проведення занять з інтегрованого курсу «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти.

Оцінювання результатів самостійної роботи студентів

Показник, що оцінюється	Критерії оцінювання
Зміст роботи 0-5	<ul style="list-style-type: none"> - самостійність виконання; - повнота розкриття теми; - наявність особистої позиції; - грамотність і коректність написання висновків; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність та логічність, обґрунтованість висновків, грамотність, якість оформлення тощо).
Своєчасність 2	Робота виконана у встановлений викладачем термін. У разі складання роботи після встановленого терміну бали за своєчасність не виставляються.

Результати самостійної роботи демонструються на практичних заняттях та висилаються на Гугл-диск групи.

2.3 Зміст самостійної роботи студентів з опанування дисципліною

Тема 1. Теоретичні основи мистецької освіти та психолого-педагогічні засади художнього виховання учнів.

Мета самостійної роботи студентів за темою 1: Визначити потенціал мистецької освіти в художньо-естетичному розвитку учнів, формування світоглядних орієнтацій та компетентності у сфері мистецтва.

Завдання для самостійної роботи:

1. Огляд навчальної та наукової літератури.

2. Створення опорного конспекту за планом:

- Роль мистецтва у формуванні духовної культури та художнього світогляду особистості та суспільства;
- Історіографія мистецької освіти;
- Мистецька освіта в закладах загальної середньої освіти.

3. Написання есе на тему за вибором:

- Мистецька освіта і духовне оновлення суспільства;
- Мистецька освіта: національний контекст;
- Художній світогляд як основа формування мистецьких компетентностей учнів.

4. Підготовка до захисту реферату/презентації/доповіді (за вибором)

Теми для написання доповіді/презентації/реферату:

- Інноваційні тенденції розвитку мистецької освіти;
- Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження сучасних художньо-педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців;
- Естетика міфологічного світогляду в художньо-естетичному вихованні в добу стародавніх цивілізацій;
- Світоглядні детермінанти розвитку музичної освіти за доби Середньовіччя;
- Світоглядні детермінанти розвитку музичної освіти за доби Відродження;

- Світоглядні детермінанти розвитку музичної освіти за доби Просвітництва;
- Основні напрямки розвитку західноєвропейської теорії і практики мистецької освіти в XIX столітті.

5. Поповнення мистецько-педагогічного тезаурусу: мистецтво, мистецька освіта, культура, художня культура, духовна культура, художній світогляд, Держстандарт мистецької освітньої галузі.

Практичне заняття 1. Теоретичні основи загальної мистецької освіти (семінар).

Мета практичного заняття: Розкриття сутності феномену мистецької освіти та її становлення в історико-культурологічному контексті.

Основні питання для обговорення:

1. Історіографія мистецької освіти:

- Роль мистецтва у світогляді від Античності до епохи Просвітництва.
- Мистецька педагогіка Нового часу.
- Традиції української культурологічної школи та розвиток вітчизняної мистецької освіти.
- Провідні напрямки сучасної мистецької освіти. Інтегративні тенденції розвитку систем мистецької освіти в контексті культури Новітнього часу.

2. Мистецька освіта в закладах загальної середньої освіти:

- Роль мистецької освіти в сучасному суспільстві;
- Мета мистецької освітньої галузі;
- Мистецька освіта в закладах загальної середньої освіти;
- Огляд і розбір Держстандарту мистецької освітньої галузі.

Практичне заняття 2. Психолого-педагогічні умови художнього виховання учнів. (Вирішення практичних завдань).

Мета практичного заняття: Обґрунтування психолого-педагогічних умов як потужного засобу реалізації світоглядної функції мистецтва, що об'єднує

художню картину світу та гуманістичну художню концепцію розвитку людини як один з пріоритетних напрямків сучасної педагогіки.

Питання до обговорення:

- Психолого-педагогічний потенціал мистецької освіти в художньо-естетичному розвитку учнів;
- Психолого-педагогічні умови розвитку художнього мислення школярів;
- Вплив психолого-педагогічних умов на формування світоглядних орієнтацій та мистецьких компетентностей учнів;
- Психолого-педагогічні засади виховання потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні.

Рекомендовані джерела інформації

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Масол Л. М. Підручники з інтегрованих курсів "Мистецтво" та "Художня культура" в контексті цілісної моделі мистецької освіти / Л. М. Масол // Проблеми сучасного підручника. - 2014. - Вип. 14. - С. 396-399. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2014_14_47.
3. Обух Л. В. (ред.) 2021 Теорія і практика мистецької освіти: збірник наукових праць. Ч. II. Житомир: ОО Євенок. 186 с.
4. Рудницька О. П. (2000). Мистецька педагогіка. Київ, 360 с
5. Рудницька О. П. [та ін. (2010). Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 239 с.

Тема 2. Співвідношення художнього мислення і мови мистецтва.

Мета самостійної роботи студентів за темою 2: Ознайомлення з художньою мовою, семантичними особливостями й стилістично-жанровим різноманіттям певного виду мистецтва» (архітектура, скульптура, живопис, художня словесність, музика, хореографія, театр, кінематограф тощо)

Завдання для самостійної роботи:

1. Огляд навчальної та наукової літератури.

2. Створення опорного конспекту за планом:

- Морфологія мистецтва та класифікація його видів;
- Специфіка художнього мислення.
- Діалогова природа художнього спілкування.
- Форма та зміст художнього твору.
- Художня мова і засоби виразності в мистецтві.

3. Написання есе (тема за вибором):

- «Відображення особистісного світогляду майстрів мистецтва та світоглядних концепцій епохи в творах мистецтва»;
- «Здатність мистецтва відображати не лише реальність, а й виявляти за конкретними явищами дійсності глибинні таємниці Всесвіту, його розмаїття».

4. Підготовка до захисту реферату/презентації/доповіді (теми за вибором):

- Рівні організації форми художнього твору: матеріал мистецтва, мовлення та мова мистецтва, риторика і композиційна організація.
- Ідейний зміст і тематика твору (на прикладі конкретного твору мистецтва)
- Відображення особистісного світогляду майстрів мистецтва та світоглядних концепцій епохи в творах мистецтва;
- Семіотика, семантика та прагматика художнього твору.
- Діалектика художнього сприйняття.
- Засоби відображення буття через мистецтво.

5. Поповнення мистецько-педагогічного тезаурусу: види мистецтва; класифікація видів мистецтва, мова та засоби художньої виразності видів мистецтва

Практичне заняття 3. Світ мистецтва: система видів та засобів художнього засвоєння світу (семінар).

Мета практичного заняття: Формування розуміння творів мистецтва як специфічного відображення особистісного світогляду майстрів мистецтва та світоглядних концепцій певної епохи.

Основні питання для обговорення:

- Морфологія мистецтва та класифікація його видів;
- Функції мистецтва: експресивна, комунікативна, пізнавальна, сугестивна, естетична, гедоністична, виховна тощо.
- Характеристика рівнів організації форми в конкретних творах мистецтва: матеріал мистецтва, мовлення та мова мистецтва, риторика і композиційна організація.
- Виявлення ідейного змісту і тематики у конкретних творах мистецтва.

Тема 3. Інтегрований курс «Мистецтво», як навчальний предмет у системі загальної середньої освіти.

Мета самостійної роботи студентів за темою 3: Ознайомлення зі змістом, структурою та специфікою інтегрованого курсу «Мистецтво» як навчальним предметом у системі загальної середньої освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Огляд навчальної та методичної літератури.*
2. *Створення опорного конспекту за планом:*
 - Науково-методологічні засади інтеграції в мистецькій освіті, як інноваційної складової в системі НУШ.
 - Характеристика предметних складових ІКМ.
 - Принципи викладання ІКМ, їх значення у вивченні предмету.
 - Ознайомлені з метою, змістом і структурою ІКМ.
 - Принципи визначення освітнього мінімуму з ІКМ для учнів різних вікових категорій за рівнями (здобувачі початкової освіти, здобувачі базової освіти, здобувачі профільної середньої освіти)
3. *Написання анотацій до програм ІКМ в ЗЗСО.*
4. *Підготовка тез виступу за обраним питанням*
5. *Поповнення мистецько-педагогічного тезаурусу*

Практичне заняття 4. Сутність інтеграції в мистецькій освіті. (Круглий стіл).

Мета практичного заняття: Формування уміння брати участь у колективному обговоренні освітніх проблем і здатності емоційно взаємодіяти з аудиторією, вільно і впевнено репрезентувати власні художньо-педагогічні інтерпретаційні концепції.

Основні питання для обговорення:

- Основоположні філософські та психологічні основи освітньої інтеграції.
- Мистецько-культурологічні засади освітньої інтеграції.
- Художньо-педагогічні та дидактичні передумови освітньої інтеграції.
- Сучасні інтеграційні тенденції в руслі концептуальних положень НУШ.

Практичне заняття 5. Мета, зміст і структура ІКМ. *(Семинар).*

- Мета вивчення ІКМ у ЗЗСО;
- Зміст і структура ІКМ у відповідності до Держстандарту початкової середньої освіти;
- Мета, зміст і структура ІКМ у відповідності Держстандарту базової середньої освіти;
- Принципи побудови навчальних програм з ІКМ та його викладання;
- Обсяг та зміст базових знань з предмету ІКМ.

Рекомендовані джерела інформації

Методичні рекомендації щодо викладання освітньої галузі «Мистецтво» у 2022/2023 навчальному році. <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-osvitnoyi-galuzi-mystetstvo-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/>

Тема 4. Організаційно-методичні засади викладання ІКМ.

Мета самостійної роботи студентів за темою 4: ознайомлення із специфікою організації та методичного забезпечення освітнього процесу на уроках ІКМ.

Завдання для самостійної роботи:

1. Огляд навчальної та наукової літератури.

2. Створення опорного конспекту за планом:

- Диференціація уроків ІКМ за видами та типами;
- Технології проєктування уроків ІКМ
- Структура та основні етапи підготовки уроків ІКМ.
- Комплексне вивчення видів мистецтва в курсі ІКМ.
- Особливості проєктування та моделювання уроків ІКМ.
- Ознайомлення з типовими схемами проєктування уроків ІКМ.

3. Розробка план-конспектів уроків ІКМ:

- Художній образ – категорія пізнання життя через мистецтво.
- Специфіка художнього образу та мова музики.
- Специфіка художнього образу та мова живопису.
- Специфіка художнього образу та мова архітектури і скульптури.
- Специфіка художнього образу та мова синтетичних видів мистецтва.
- Взаємозв'язок мистецтв за жанром.
- Взаємозв'язок мистецтв за темою.

Алгоритм конструювання уроків ІКМ:

- аргументувати актуальність теми поточного уроку ІКМ;
- визначити й обґрунтувати мету і завдання заняття;
- обрати, систематизувати, узагальнити та аргументувати інформацію, необхідну для підготовки до уроку ІКМ;
- визначити інтегративну та диференційну специфіку обраної інформації в її кореляції (співвідношенні та співзалежності) з іншими дисциплінами;
- визначити комплекс знань із галузі мистецтва, необхідний для усвідомлення учнями під час вивчення обраної теми;
- обрати методи та організаційні форми застосування визначеного комплексу знань;

- здійснити відбір фактологічного та ілюстративного матеріалу щодо тем лекційних та семінарських занять;
- визначати форму та стиль викладання матеріалу;
- відбирати методи, прийоми та організаційні форми, які спрямовані на заохочення студентів до активного сприйняття та художньо-герменевтичного опрацювання художніх текстів;
- визначити можливі ускладнення у сприйнятті учнями фактологічного та ілюстративного матеріалу щодо обраної теми;
- розробити рішення навчально-виховних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей студентів;
- скласти конспект опрацювання методичної інформації, фахової літератури та критики, узагальнення передового педагогічного, організаційного та навчально-виховного досвіду в мистецькій освіті;
- скласти педагогічну інтерпретацію навчального матеріалу та смислів творів мистецтва;

Критерії оцінки план-конспекту уроку ІКМ.

- важливість теми проекту;
 - усвідомлення проблеми в педагогічному ракурсі;
 - оригінальність запропонованих рішень;
 - якість виконання інтелектуального продукту;
 - наочна переконливість презентації;
 - рівень мовленнєвої культури в її педагогічно-герменевтичному аспекті;
 - самостійність у виборі ілюстративного та фактологічного матеріалу їх репрезентації;
 - наявність власного ставлення до творів мистецтва, ступінь оригінальності та адекватності їх інтерпретацій.
4. Підготовка до захисту реферату/презентації/доповіді (за вибором):
- Структура та особливості підготовки уроків ІКМ (за видами уроків)

- Різноманітність форм навчально-виховної роботи при організації педагогічного процесу.
- Художньо-педагогічна інтерпретація творів мистецтва як засіб управління художньо-естетичним розвитком школярів.

Практичне заняття 6. Класифікація видів уроків з ІКМ, особливості їхньої побудови та основні етапи підготовки. *Семинар.*

- Типи та види уроків ІКМ, їх специфіка і основні етапи підготовки.
- Огляд типових схем проєктування уроків: Організація уроку за моделлю «урок-діалог» (за І. Зязюном). Структура особистісно орієнтованого уроку (за С. Подмазіним). Технологія побудови уроку як цілісного творчого процесу (за О. Митником). Структура уроку за діяльнісним підходом (за І. Корбаковою, Л. Терьошиною). Технологія побудови уроку, спрямованого на розвиток критичного мислення (за Дженні Л. Стіл, Куртіс С. Мередит, Чарльз Темпл)
- Моделювання проблемних ситуацій на уроках ІКМ та їх вирішення.
- Творчі завдання як основа освітньої діяльності учнів та посилення творчої активності учнів на уроках ІКМ.

Практичне заняття 7. Конструювання уроків ІКМ (*Вирішення практичних завдань*).

Мета практичного заняття: Набуття навичок конструювання уроків ІКМ.
Демонстрація розробленого план-конспекту уроку ІКМ (за вибором)

Рекомендовані джерела інформації

Качур М.М. (укладач). Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»: методичні рекомендації до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» у початковій школі для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Мукачево: МДУ, 2021. - 48 с

Щолокова О.П. Методика викладання світової художньої культури. Київ. 2007. 286 с

Інформаційні ресурси:

1. Розробки уроків з мистецтва - 5 клас
<https://naurok.com.ua/biblioteka/mistectvo/klas-5/typ-7>
2. Розробки уроків з мистецтва – 6 клас
<https://naurok.com.ua/biblioteka/mistectvo/klas-6>
3. Розробки уроків з мистецтва – 10 клас
<https://naurok.com.ua/biblioteka/mistectvo/klas-10>

Тема 5. Педагогічні технології викладання ІКМ.

Мета самостійної роботи студентів за темою 5: ознайомлення із сучасними технологіями викладання предметів мистецької освітньої галузі.

6. Огляд навчальної та наукової літератури.
7. Створення опорного конспекту за планом:
 - Сучасні організаційні засоби та методи управління освітнім процесом.
 - Загальна характеристика педагогічних технологій.
 - Інноваційні засоби, форми і методи роботи з учнями різного віку.
 - Класифікація методів педагогічної діяльності.

Практичне заняття 8. Традиційні та інноваційні педагогічні технології (Вебінар).

Питання для обговорення та практичні завдання:

- Виступ з доповіддю (тема за вибором):
 - «Вітчизняні та зарубіжні сучасні освітні технології»;
 - «Педагогічні технології як сукупність засобів, методів організації й управління навчально-виховним процесом»;
 - «Інноваційні організаційно-методичні засоби управління освітнім процесом»;
 - «Творчо-педагогічні технології у викладанні ІКМ»
- Визначення головних характеристик педагогічних технологій: науковість, оптимізація освітнього процесу, інтеграція мистецьких знань, розвиток творчої активності

Рекомендовані джерела інформації

1. Аристова Л. Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» : навч.- метод. посібник (для змішаної форми навчання) / Людмила Аристова. Миколаїв : «РАЛ-поліграфія», 2022. – 213 с.
<http://hdl.handle.net/123456789/1034>
2. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2015.178 с.
3. Хайрулліна. Ю.О. Курс «Мистецтво» загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО зі спеціальності 014. Середня освіта (Музичне мистецтво). Миколаїв: 2019 р.

Тема 6. Специфіка оцінювання рівня та якості знань учнів на уроках ІКС. Форми і види контролю на уроках ІКМ. Методи оцінювання знань на уроках ІКМ. Критерії оцінювання рівня та якості знань учнів. Творчі та тестові завдання на уроках ІКМ. Діагностування та коригування знань, умінь і навичок учнів, передбачених програмою ІКМ. Облік результативності освітнього процесу.

Практичне заняття 9. Специфіка та етика контролю та оцінки якості знань учнів на роках ІКМ *Вирішення практичних завдань.*

Тема 7. Інклюзивне навчання на уроках ІКМ. Типологічні характеристики учнів, що належать до категорії осіб з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні аспекти роботи з учнями в умовах інклюзивного навчання. Різновиди інклюзивної роботи на уроках ІКМ. Специфіка методів інклюзивного навчання на уроках ІКМ.

Практичне заняття 10. Можливості інклюзивного навчання на уроках ІКМ.
Дискусія.

Тези дискусії:

- Історія розвитку інклюзивної освіти у психолого-педагогічній науці.
- Сучасний стан інклюзивного навчання в мистецькій освітній галузі.
- Значення спеціальної підготовки майбутніх фахівців мистецькій освітній галузі до роботи в умовах інклюзії;

Рекомендовані джерела інформації

Андрухович Л. М. (2014). Вплив музичного мистецтва на емоційну сферу молодших школярів в умовах інклюзивної освіти сс. 135-138.

Барбінова А. (2021). СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ. Педагогічні інновації, ідеї, реалії, перспективи. Український педагогічний журнал. № 1. С. 58-64.

Бриль М., 2019. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ Інклюзія в мистецькій освіті: виклики, практики, перспективи: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнарод. участю), 6–7 груд. 2019 р. / за заг. ред. М. М. Бриль. Київ: ДНМЦЗКМО, 2019. 420 с.

Колупаєва, А.А. (2012). Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник: Київ: «А. С. К.».

Колупаєва А. А., Таранченко О.М. (2019). Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок».
http://uondmr.at.ua/00/navchannja_ditej_ooop_v_osvitnomu_seredovishhi_posi.pdf

Кричковська, Т. Д., 2019. Особливості психологічного супроводу в інклюзивній мистецькій освіті. Інклюзія в мистецькій освіті: виклики, практики, перспективи: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнарод. участю), 6–7

Ляшенко К. І. (2017). Інклюзивна освіта у новій українській школі. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного закладу освіти : зб. тез доп. V Всеукр. наук.-практ. конф. (Лисичанськ, 12 грудня 2017 р.). Лисичанськ. С. 95–97

Малишевська І. А. (2018). Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Дис. доктора пед. наук. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота передбачає розробку та презентацію проекту авторського заняття за обраною темою.

Всі аспекти підготовленості здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти до майбутньої фахової діяльності знайшли відображення в інноваційній технології – розробці та презентації проекту авторського заняття за обраною темою. Здобувачі вищої самостійно обирають тему заняття, форму його проведення, визначають для якої аудиторії підготовлювати дане заняття тощо. Свій вибір вони аргументовано пояснюють в докладній записці, що додається до проекту та викладається під час захисту проекту авторського заняття.

ІНДЗ з дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти» складається з 3 компонентів:

1. План-конспект авторського проекту заняття з ХК;
2. Презентація
3. Докладна записка

У план-конспекті відбивається структура заняття; надається фактологічний та ілюстративний матеріал, які мають повно й поглиблено розкривати обрану тему заняття, зазначаються заплановані форми та методи його викладу, а також прийоми, що спрямовані на заохочення учнів до активного художньо-естетичного пізнання, як в ході аудиторного заняття, так і під час самостійної роботи.

Під час захисту здобувач вищої має показати розуміння конкретної теми в аспекті мистецько-педагогічної проблематики. Для цього доцільно підготувати усний виступ на 7-10 хвилин (докладна записка). У ньому треба обґрунтувати вибір теми, назвати мету та основні завдання авторського заняття. За допомогою презентації висвітити основні етапи заняття. У висновках надається узагальнення усіх основних питань теми, які розроблялися в проекті. Викладати висновки належить чітко й лаконічно,

відбиваючи в стислій формі сутність теми та результати поетапного вирішення завдань заняття, яке розроблялося. У висновках не повинні висвітлюватися аспекти теми, які не розглядалися на даному занятті.

Критеріями оцінювання ІНДЗ є: повнота, всебічність розкриття теми, мовленнєва культура викладу матеріалу, наявність власного ставлення до творів мистецтва, самостійність мислення. У оцінці проекту авторського заняття враховується здатність майбутнього фахівця в галузі мистецько-педагогічної освіти: всебічно розкрити тему; побудувати цілісну (цілеспрямовану й динамічну) структуру заняття; доречно підібрати ілюстративний матеріал та інтерпретувати його в контексті обраної теми й визначеної мети заняття; доречно використовувати різноманітні засоби викладу матеріал, мистецтвознавчу та педагогічну термінологію; застосовувати сучасні технічні та мультимедійні засоби навчання; розробити доречні й оригінальні завдання.

5.4. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

№ з/п	Завдання	кількість годин
1	Розробка проекту авторського уроку (тема за вибором)	10
Усього		10

4. Критерії оцінювання за різними видами роботи

вид роботи	бали	критерії
Практичні заняття	0	Магістрант не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем;
	1	Магістрант пасивно бере участь у практичному занятті; інколи надає відповіді на запитання, намагається тлумачити смисли творів мистецтва, проте наявні помилки в аналізі художнього твору щодо його жанрової належності та стильової єдності художньо-виразових засобів;
	2	Магістрант бере активну участь у практичному занятті, дає вірні відповіді, проявляє позитивне ставлення до теми, намагання творчого підходу, проте спостерігається відсутність оригінальності та самостійності суджень; Магістрант надає правильні відповіді на запитання, адекватне тлумачення смислів творів мистецтва, але наявні неточності в аналізі художнього твору щодо його жанрової належності та стильової єдності художньо-виразових засобів;
	3	Магістрант бере зацікавлено-активну участь у практичному занятті, Відповіді на запитання правильні, обґрунтовані доцільною інформацією про специфічні властивості твору, про автора та культуру, до якої належить артефакт; висловлювання про семантику окремих елементів та форми художнього твору доречні, грамотні, є адекватними змістовно-смісловому контенту твору.
Самостійна робота	1	Магістрант розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	2	Магістрант знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	3	Магістрант самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	4	Магістрант володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з

		інформацію у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання: Розробка проєкту авторського уроку (тема за вибором)	0	Завдання не виконано;
	1-2	Завдання виконано формально з репродуктивним підходом;
	3-5	Завдання виконано з творчим підходом; студент проявляє зацікавлене ставлення до завдання, надає нешаблонні приклади;
	6-10	Завдання виконано з творчо з використанням інноваційних технологій; студент стабільно проявляє високу зацікавленість до завдань, надає аргументовані докази та нешаблонні приклади;

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а смутуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ)			ІНДЗ	екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–20	0–100
Тема 1	0–14	0–70			
Тема 2	0–7				
Тема 3	0–14				
Тема 4	0–14				
Тема 5	0–7				
Тема 6	0–7				
Тема 7	0–7				

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Аристова Л. Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» : навч.- метод. посібник (для змішаної форми навчання) / Людмила Аристова. Миколаїв : «РАЛ-поліграфія», 2022. – 213 с.
<http://hdl.handle.net/123456789/1034>
2. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. 178 с.
4. Силко Р.М.. Методика викладання художньої культури. Чернігів: НУЧК, 2018
5. Хайрулліна. Ю.О. Курс «Мистецтво» загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО зі спеціальності 014. Середня освіта (Музичне мистецтво). Миколаїв: 2019 р.

Допоміжна література:

Андрухович Л. М. (2014). Вплив музичного мистецтва на емоційну сферу молодших школярів в умовах інклюзивної освіти сс. 135-138.

Барбінова А. (2021). Структура готовності вчителів до професійної діяльності в умовах інклюзії. *Педагогічні інновації, ідеї, реалії, перспективи. Український педагогічний журнал. № 1. С. 58-64.*

Бриль М., 2019. Проблемні аспекти впровадження інклюзії в мистецькій освіті. *Інклюзія в мистецькій освіті: виклики, практики, перспективи: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнарод. участю), 6–7 груд. 2019 р. / за заг. ред. М. М. Бриль. Київ: ДНМЦЗКМО, 2019. 420 с.*

Качур М.М. (укладач). Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»: методичні рекомендації до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» у початковій школі для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Мукачево: МДУ, 2021. 48 с.
<http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/8862>

Колупаєва, А.А. (2012). Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник:Київ: «А. С. К.».

Колупаєва А. А., Таранченко О.М. (2019). Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок».
http://uondmr.at.ua/00/navchannja_ditej_oop_v_osvitnomu_seredovishhi_posi.pdf

Кричковська, Т. Д., 2019. Особливості психологічного супроводу в інклюзивній мистецькій освіті. Інклюзія в мистецькій освіті: виклики, практики, перспективи: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнарод. участю), 6–7

Ляшенко К. І. (2017). Інклюзивна освіта у новій українській школі. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного закладу освіти : зб. тез доп. V Всеукр. наук.-практ. конф. (Лисичанськ, 12 грудня 2017 р.). Лисичанськ. С. 95–97

Малишевська І. А. (2018). Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Дис. доктора пед. наук. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ

Масол Л. М. Підручники з інтегрованих курсів "Мистецтво" та "Художня культура" в контексті цілісної моделі мистецької освіти / Л. М. Масол // Проблеми сучасного підручника. - 2014. - Вип. 14. - С. 396-399. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2014_14_47.

Масол Л.М. Просіна О.В. (2021). Мистецтво (інтегрований курс). Модельна навчальна програма для 5-6 класу ЗЗСО. Київ.

Рудницька О. П. Мистецька педагогіка. Киев, 2000. 360 с

Рудницька О. П. [та ін. (2010). Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. . 239 с.

Хіміна Л.Ф. Використання елементів етносу під час викладання курсу "Художня культура". Мистецтво в школі. 2015. № 8. С. 2–8.

Шип С. В. Методологічні основи аналізу форми артефактів хореографічного мистецтва. Одеса: Науковець, 2008. 78 с.

Шип С. В. Музыкальная речь и язык музыки / С. В. Шип. Одеса: Изд-во Одесской гос. консерватории им. А. В. Неждановой, 2001. 296 с.

Щолокова О. Світова художня культура. Київ, 2004. 176 с.

Щолокова О.П. Методика викладання світової художньої культури. Київ. 2007. 286 с.

Щолокова О.П. Світова Художня культура. Тести і творчі завдання. Навчальний посібник. Київ. 2010. 122 с..

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
3. Закон України про повну загальну середню освіту (ВВР, 2020, № 31, ст. 226)
(редакція від 24.11.2021)
https://urst.com.ua/act/pro_povnu_zagalnu_serednyu_osvitu
4. Концепція нової української школи (Ухв. Рішенням МОН України 27.10.2016) <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Мистецька освіта в Україні.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Mystetska_osvita_v_Ukraini.pdf?PHPSESSID=klj3po4jmsg23v829ee8r1062
6. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. На Урок. Медіапрезентація «Мистецький словник» з інтегрованого курсу «Мистецтво». <https://naurok.com.ua/mediaprezentaciya-misteckiy->

- [slovník-z-integrovanogo-kursu-mistectvo-u-9-klasi-do-rozdilu-stili-ta-napryamki-mistectva-starodavnih-epoh-i-civilizacij-128944.html](https://naurok.com.ua/learn/inklyuzivne-navchannya-robotu-vchitelya-i-asistenta-vchitelya-38)
9. На Урок. Освітній проєкт. Інклюзивне навчання: робота вчителя і асистента вчителя. Онлайн-курс. <https://naurok.com.ua/learn/inklyuzivne-navchannya-robotu-vchitelya-i-asistenta-vchitelya-38>
 10. На Урок. Освітній проєкт. Ефективна взаємодія вчителя та учнів із особливими освітніми потребами. Онлайн курс. <https://naurok.com.ua/learn/efektivna-vzaemodiya-vchitelya-ta-uchniv-iz-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-22>
 11. На Урок. Освітній проєкт. Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. Онлайн курс. <https://naurok.com.ua/learn/mistectvo-v-kulturi-suchasnosti-teoriya-ta-praktika-navchannya-34>
 12. Нова українська школа. МОН України <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
 13. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>
 14. Про виховний процес та Концепцію Нової української школи:
<https://www.pedrada.com.ua/article/2372-ad-fontes-pro-kontseptsyu-novo-ukrainsko-shkoli>
 15. Словник НУШ: Інтегроване навчання
<https://osvitoria.media/experience/slovyk-nush-integrovane-navchannya/>